

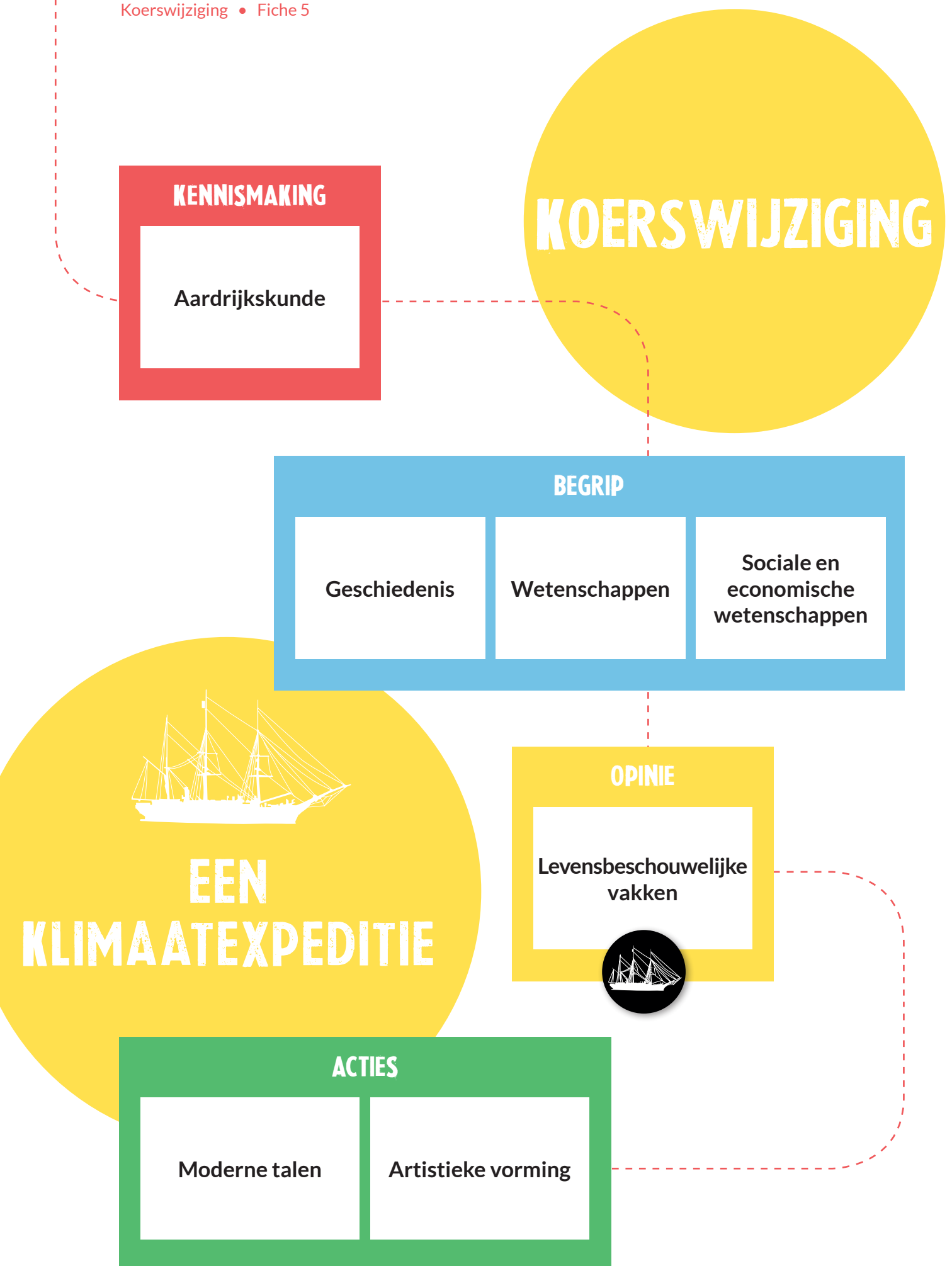
KOERSWIJZING

EEN KLIMAATEXPEDITIE

FICHE 5/7

Levensbeschouwelijke vakken

INHOUD

Algemene inleiding	4
Activiteit 1: de Aarde en de mensheid	4
A. Ijsbreker: Bingo B. Het thema verkennen: Wij zijn de Aarde C. Reflecties en debat D. Conclusie	
Activiteit 2: de waarden en krachten die ons voortbewegen	8
A. Waarden: Een expeditie waarin jij de held bent. B. Puzzel van onze sterktes C. Conclusie	
Algemene conclusie	10
Om verder te gaan	10

Verband met de onderwijsdoelen:

- Historisch bewustzijn 01.02.05: actuele maatschappelijke fenomenen en historische argumenten
- Filosofie 05.01.02: Reflecteren over goed leven en goed handelen
- Filosofie 05.01.05: Reflecteren over samenleving
- Filosofie 05.01.06: Argumentatie over filosofische thema's
- Gedragswetenschappen 14.02.02: Sociaal gedrag analyseren
- Samenleving en politiek 15.01.03: reflecteren over maatschappelijke vraagstukken

Rooms-Katholieke godsdienst:

- Terrein Goed Handelen A7 + D7: wegwijzers voor ethisch denken en handelen (+Ingr 234, Ingr 252, Ingr 255)
- Terrein Samenlevingsopbouw en inspiratie A6+D6 : inspiratie tot samenlevingsopbouw (+ingr 309, ingr 312, ingr 331)
- Terrein Professioneel en persoonlijk engagement Ingr 335 en Ingr 349: Mens- en wereldbeelden, engagement en verantwoordelijkheid

Niet-confessionele Zedenleer

- Thema Samenleven, democratie en burgerschap: de geëngageerde burger + vrijheid en verantwoordelijkheid
- Thema milieu: klimaatverandering + antropocentrisme/ecocentrisme + ecologische voetafdruk + ecologisch erfgoed + reflecteren over menselijk handelen + omgaan met moeilijke evenwichten

Islamitische godsdienst

- LPD 9: burgerschapswaarden
- LPD 15: een eigen standpunt formuleren
- LPD 30: zorgzaam omgaan met de wereld
- LPD 35: adviezen voor een duurzame wereld
- Ethiek: zich constructief en verantwoordelijk gedragen in de maatschappij

ALGEMENE INLEIDING

Ter herinnering : Vraag aan de leerlingen wat ze zich herinneren uit de andere activiteiten, en in welk vak dat was.

Inleiding : Lees met de leerlingen de inleiding in het leerlingendossier (p.20).

ACTIVITEITEN

1. De Aarde en de mensheid

Soort activiteit:

50 min. of 2x 50 min.

Reflectie en debat (in subgroepen, daarna gezamenlijk).

Doelstellingen

Bewustzijn aanwakkeren rond het leven op Aarde en de band tussen Aarde en mens.
Een standpunt innemen en je mening delen over het milieu en onze relatie met levende wezens.

Materiaal

- Leerlingendossier p.20 - 21
- Bijlage 1: Bingo – 1 per leerling
- Bijlage 2: Wij zijn de Aarde – elke afbeelding 1X

Verloop

A. Ijsbreker: Bingo

Deel de bingo (Bijlage 1) uit aan iedere leerling.

- De leerlingen wandelen vrij door de klas. Als ze elkaar tegenkomen, vragen ze elkaar: “Heb jij al ooit ... (citeert de inhoud van een Bingo-vakje)?”
- De leerlingen schrijven de naam van de medeleerling aan wie ze de vraag stelden op in het betreffende vakje en omcirkelen ‘Ja’ of ‘Nee’.
- De eerste leerling die 5 keer ‘Ja’ heeft geantwoord, heeft gewonnen. Het spel is dan afgelopen.

NABESPREKING VAN DEZE ACTIVITEIT

Stel de volgende vragen aan de leerlingen, waarop ze schriftelijk antwoorden.
Vervolgens kan je de leerlingen vragen wie er iets van hun antwoorden mondeling wil delen met de klas.

- Wat is jouw relatie met de Aarde/natuur?
- Heb je veel vakjes aangevinkt?
- Heb je nog andere ervaringen met de natuur?
- Ga je vaak de natuur in?

B. Ontdekken van het thema: Wij zijn de Aarde

Toon de 3 afbeeldingen (Bijlage 2) (geprint of geprojecteerd) en schrijf deze zin op het bord : “Wij zijn de Aarde”.

Nodig de leerlingen uit om de afbeeldingen aandachtig te bekijken en de zin te lezen. Stel hen onderstaande vragen, en na enige tijd voor reflectie, vraag hen om mondeling te antwoorden:

- Wat vind je van deze uitspraak?
- Voel je je momenteel verbonden met de Aarde?

C. Reflecties en discussie

Begin deze oefening door samen onderstaande tekst te lezen (zie leerlingendossier p.21). Vraag de leerlingen naar hun mening. Afhankelijk van de beschikbare tijd, maak je oefeningen 1, 2 en/of 3.

Wat wij de komende jaren doen of laten, zal de toekomst van het leven op Aarde bepalen. Wetenschappers verzamelden intussen voldoende kennis om ons de weg te wijzen naar een leefbare en zelfs bloeiende wereld. Maar de tijd dringt, en het wordt geen makkelijke tocht.

Deze expeditie brengt ons niet naar een onbekend land, maar kan ons veilig door een onzekere toekomst loodsen. Net zoals de poolreizigers van toen bereiden we ons voor op het onvoorspelbare en verzamelen we de moed om te doen wat moet. Van *terra* naar *futurum incognita*, zeg maar.

1. REFLECTIE IN KLEINE GROEPJES

Per subgroep denken de leerlingen na over volgende vragen (noteer ze op het bord):

- Wat is onze rol in deze enorme maatschappelijke missie? Hebben we de vrijheid om niets te doen?
- Hoe kan je het onbekende hoopvol tegemoet gaan?

Gezamenlijke terugkoppeling:

- Breng het terug naar de klasgroep: nodig de verschillende groepjes uit om hun antwoorden te delen. Je kan hen om de beurt laten vertellen, of juist interactie aanmoedigen.
- Schrijf enkele opvallende antwoorden op het bord.

2. DEBAT OP BASIS VAN EEN FILOSOFISCH CITAAT

Organiseer een debat in de klas naar aanleiding van 1 van de volgende citaten:

- “De tijd van het **mededogen** is gekomen om de manier waarop wij **de Aarde bewonen** te herdenken, en zo het leven te herstellen.” (Dalai Lama)
- “Als je vanuit de ruimte naar de Aarde kijkt, dan zie je dat de grenzen die mensen gecreëerd hebben geen realiteit hebben. Alles lijkt coherent, juist, op zijn plaats, terwijl op Aarde de manier waarop mensen met ruimte omgaan de oorzaak is van verschillen, concurrentie, machtsproblemen en conflicten. We zijn vergeten dat de aarde een **geheel** is. Dat we deel uitmaken van dit geheel en dat we van elkaar afhankelijk zijn.” (Dalai Lama)
- “Als we echt een ecologie willen opbouwen waarmee we alles wat we hebben vernietigd opnieuw kunnen creëren, dan mag geen enkele wetenschappelijke discipline of vorm van wijsheid worden verwaarloosd. **Menselijke ecologie vereist diepgang en moraal**, deugden die nodig zijn om iets waardigs te creëren.” (paus Franciscus)

3. BEWEGEND DEBAT

De ene kant van het klaslokaal wordt « totaal niet akkoord ». De tegenoverliggende kant « helemaal akkoord » (bijvoorbeeld 'ja' aan de rechterkant en 'nee' aan de linkerkant).

De leerlingen moeten zich in de ruimte verplaatsen naargelang hun mening over stellingen. Tussen de twee uitersten is er een gradiënt. De leerlingen mogen dus bijvoorbeeld in het midden gaan staan als ze neutraal tegenover deze stelling staan, of een beetje naar rechts om 'een beetje akkoord' te antwoorden.

- Geef de volgende stellingen
 - Ik voel (fysiek of emotioneel) de gevolgen van klimaatverandering.
 - Soms maak ik me zorgen over onze toekomst.
 - Ik doe dingen die goed zijn voor het klimaat.
- Laat ruimte voor discussie: elke leerling kan het woord nemen om zijn antwoorden te formuleren en voorbeelden te geven.
- Wat betreft de laatste stelling ("Ik doe dingen die goed zijn voor het klimaat"): nodig de leerlingen aan de "nee"-kant uit om dichterbij de "ja"-kant te komen. Stel hen voor dat ze luisteren naar de ervaringen van andere leerlingen. Als een door iemand anders vermelde handeling ook op hen van toepassing is, kunnen ze zich aansluiten bij de "ja"-groep.
 - Iedereen doet minstens één ding voor het klimaat, bewust of onbewust.

Om hier verder op in te gaan, kan je volgende vragen aan je leerlingen stellen:

- Hoe voel je je als je deze actie doet?
 - Voel je voldoening als je actie onderneemt voor het klimaat?
 - Ben je tevreden over jezelf?
- Wat brengt het jou op?
- Doe je het uit automatisme of gebeurt het eerder doordacht?

Voor leerlingen die zeggen dat ze niets doen: vraag hen een actie te kiezen die hen zou interesseren en die hen persoonlijke voldoening zou geven. Vraag hen: "Waarom zou deze actie positief voor je zijn?"

Tips van de coach:

- Het belangrijkste is om leerlingen bewust te maken van hun daden. Maak een klassencontract om duidelijk te maken dat iedereen het recht heeft om zich te uiten: we hoeven geen oordeel te vellen over elkaar. Eigenlijk zijn er geen 'kleine gebaren' voor het klimaat.
- Als een leerling iets vertelt, aarzel niet om er op in te spelen en te argumenteren op basis van eigen ervaring. Nodig hen uit om hun persoonlijke ervaringen te delen rond de aangesneden onderwerpen (bijvoorbeeld een leerling wiens familie in de landbouw werkt, die te maken krijgt met een verminderde landbouwopbrengst vanwege de gevolgen van klimaatverandering, of een leerling die elke dag afval langs de kant van de weg opruimt uit bezorgdheid voor wilde dieren).
- Laat leerlingen die denken dat ze niks doen voor het milieu zich realiseren dat ze allicht wel al iets doen. Als je het gevoel hebt dat dat niet werkt, geef hen zin in actie door te focussen op jouw persoonlijk gevoel van tevredenheid wanneer je handelt ten voordele van het klimaat. Als een medeleerling een voorbeeld van een actie geeft dan kan je hen vragen welk gevoel dat hen geeft.

D. Conclusie

Vraag aan de leerlingen wat ze meenemen uit de debatten.

Te onthouden (kaart dit aan bij de leerlingen):

- Als we het bij observeren houden, functioneert de wereld niet. De ontdekkingsreizigers op de Belgica zouden het niet overleefd hebben als ze alleen maar toeschouwers van de problemen waren gebleven.
- Wees een doener ! “We kúnnen niet NIKS doen.” Het leven zélf is in gevaar.

2. De waarden en krachten die ons voortbewegen

Soort activiteit:

50 min.

Een verhaal met meerdere mogelijke eindes
Puzzel van individuele krachten

Doelstellingen

Kritisch denken aanmoedigen
Onze waarden in vraag stellen

Materiaal

- Leerlingendossier p.21-23
- Bijlage 3: Een expeditie waarin jij de held bent – 1 per leerling
- Bijlage 4: Puzzel van onze krachten, afgedrukt op A3

Verloop

A. Onze waarden

Deel een exemplaar van het verhaal uit aan elke leerling (Bijlage 3).

DE LEERLINGEN LEZEN HET VERHAAL.

In elke fase van het verhaal wordt hen gevraagd een keuze te maken die hen naar een specifieke pagina brengt. Het boekje kan niet pagina per pagina gelezen worden. Afhankelijk van de beslissingen die de leerlingen nemen, zullen ze verschillende eindes bereiken.

Aan het einde van de oefening, bevraag je de leerlingen:

- Wat gebeurt er op het einde van het verhaal?
- Hoe zou het komen dat jullie niet allemaal hetzelfde einde bereiken?

REFLECTIE OVER WAARDEN:

Stel vragen aan de leerlingen.

- Wat heeft jullie keuzes bepaald?
- Waarom heb je op dat moment die bepaalde keuze gemaakt?
- Is er een moment geweest waarop je je strategie veranderd hebt? Zo ja, waarom?

Schrijf de volgende waarden op het bord: Eerlijkheid, verantwoordelijkheid, empathie, vrijgevigheid, rechtvaardigheid, volharding, discipline, ambitie

Vraag de leerlingen om na te denken over de verschillende keuzes die ze maakten, en om zich te identificeren met de waarden op het bord (of met andere waarden, als ze zelf ideeën hebben) die hen tot die beslissingen bewogen hebben.

- De leerlingen antwoorden schriftelijk.

OM VERDER TE GAAN:

Je kan hierop verder gaan: gebruik het als toegangspoort voor een andere oefening over waarden, en vraag hen waar hun waarden vandaan komen (familiaal, persoonlijk, maatschappelijk? Denken ze dat ze aangeleerd of aangeboren zijn?)

De adéliepinguïn, de kleinste, meest verspreide pinguïnsoort in de Zuidelijke Oceaan.

De charismatische vogel is samen met de keizerspinguïn de enige soort die op het vasteland voorkomt. Tijdens de expeditie werden daardoor veel adéliepinguïns gevangen, voor onderzoek en als voedselbron.

Door de beperkte voedselvoorraad en pikdonkere dagen, raakten de bemanningsleden fysiek steeds verder uitgeput. Ze hadden last van een onregelmatige hartslag, paniekaanvallen en scheurbuik, door een tekort aan vitamine C en B1. Gelukkig wist Cook wat te doen, dankzij zijn eerdere ontdekkingsreizen bij de Inuït. Hij verplichtte iedereen om rauwe pinguïn te eten.

Te onthouden (kaart dit aan bij de leerlingen):

Gezien onze wederzijdse afhankelijkheid van de natuur, is het belangrijk om ons gebruik ervan te matigen. In de tekst nemen de bemanningsleden de beslissing om pinguïns te eten. Ze hebben daar niet bepaald zin in, maar het stelt hen in staat om te overleven. Maar hebben ze een hele kolonie pinguïns gedood, of volstond het met een of twee dieren om in hun behoeften te voorzien?

Een band met de natuur behouden betekent dat we de hulpbronnen gebruiken met respect voor het evenwicht tussen de Aarde en wij: bijvoorbeeld een pinguïn volledig opeten in plaats van slechts enkele delen van meerdere pinguïns.

B. Puzzel van onze krachten

Toon de puzzel van onze sterktes (Bijlage 4)

In een kritieke situatie, zoals de onderzoekers op de Belgica ervaren hebben, moet je de sterke kanten van de groep gebruiken om de situatie om te buigen. Deze oefening maakt het mogelijk om de sterke punten in de klasgroep ter sprake te brengen.

- Elke leerling kiest een kracht die deze vraag beantwoordt: "Welke sterkte heb je het meest recent gebruikt of is één van je voornaamste sterktes?"
- Slechts één antwoord per leerling.
- Elke leerling komt diens naam op een puzzelstuk schrijven.

Neem dan de sterktes door die niet werden gekozen en vraag of iemand die extra sterkte zou hebben. We hebben allemaal meerdere sterke punten! Voeg de namen van de leerlingen toe: **dit creëert een band tussen de leerlingen en laat zien dat we elkaar aanvullen.**

C. Conclusie

Maak de leerlingen enthousiast om actie te ondernemen:

- Ben je geïnspireerd door deze oefeningen?
- Wat denk je te kunnen waarmaken nu je de sterktes van de groep kent?
- Denk je dat je bij tegenslag samen kunt optreden?

Laat een leerling volgend stukje tekst voorlezen (zie leerlingendossier p.23) :

Het voelt soms alsof we de wereld blootstellen aan een grootschalig experiment. Daardoor begeven we ons op onbekend terrein. Sommigen worden er boos, angstig of moedeloos van. Anderen blijven hoopvol. Gelukkig weten we dat de meest uitzichtloze situaties toch nog tot succesvolle acties en resultaten kunnen leiden.

Te onthouden (kaart dit aan bij de leerlingen):

We maken allemaal deel uit van de puzzel en onze verschillen zijn onze sterkte!

Het is belangrijk om je plaats in te nemen, om te durven reageren, om je eigen ideeën te durven hebben, om je verschillen te gebruiken en de groep vooruit te helpen. Jullie mogen allemaal durven om prachtig te zijn, gevoelig te zijn, te voelen. Wat je plek ook is, neem die in.

Samen kunnen we veel verder geraken dan helemaal alleen: durf dus te helpen! Luister naar je hart. Twijfel er niet aan dat een groep mensen de wereld kan veranderen, want dat is de enige manier waarop verandering tot nu toe heeft gewerkt.

Elk op eigen tempo, volgens persoonlijke waarden, via een innerlijke reis, kunnen we ons verenigen en samen voor een gemeenschappelijk doel gaan: engagement voor het klimaat.

ALGEMENE CONCLUSIE:

Lees luidop met de leerlingen de conclusie in het leerlingendossier (p.23).

Volgende stap: in actie komen en alarm slaan voor het klimaat. Vanuit dit perspectief zullen de activiteiten in de taal- en kunstlessen ingericht worden.

OM VERDER TE GAAN:

- [Zeven mythes die ons ervan weerhouden om klimaatactie te ondernemen - WWF](#)
- Bekijk [films van Yann Arthus-Bertrand](#):
 - Human
 - Terra
- [Citaten over onze Aarde](#)
- [Enkele gedachten van paus Franciscus over ecologie](#)
- Inspiratie voor constructieve en verbindende klimaatgesprekken: [6 principes voor het Klimaatgesprek](#)

Mogelijke activiteiten buiten de klas:

Waar kan je terecht voor activiteiten (van toepassing op alle fiches):

- Bezoek aan de [interactieve klimaattentoonstelling “Belexpo”](#)
- Gratis [pedagogisch materiaal en workshops bij BELvue](#)
- [Aanbod van activiteiten van GoodPlanet](#): je kan de activiteiten filteren op thema (voeding, klimaat, water, circulaire economie, energie, mobiliteit, natuur).

BIJLAGE 1

Bingo «Heb jij al ooit...»

Zoeken naar sporen van wilde dieren ☐ JA ☐ NEE	Een insectenhotel maken ☐ JA ☐ NEE	In een boom klimmen ☐ JA ☐ NEE	Een verzameling van dode bladeren maken ☐ JA ☐ NEE	Je weg vinden met een kaart en kompas ☐ JA ☐ NEE	Kastanjes roosteren ☐ JA ☐ NEE
Insecten vangen en observeren in een insectenpotje met vergrootglas ☐ JA ☐ NEE	Een boomhut bouwen ☐ JA ☐ NEE	Een rivier oversteken op een ondiepe plek ☐ JA ☐ NEE	Steentjes over het water laten stuiten ☐ JA ☐ NEE	Op expeditie gaan in het bos ☐ JA ☐ NEE	In een appel bijten die je net hebt geplukt ☐ JA ☐ NEE
De leeftijd van een boom berekenen door de ringen te tellen ☐ JA ☐ NEE	Een boom planten ☐ JA ☐ NEE	Een spin over je hand laten lopen ☐ JA ☐ NEE	Een slakkenrace organiseren ☐ JA ☐ NEE	Een ravijn beklimmen (of afdalen) ☐ JA ☐ NEE	Een knutselwerkje maken met elementen uit de natuur ☐ JA ☐ NEE
Kikkervisjes verzorgen laten opgroeien ☐ JA ☐ NEE	Zelf een kampvuur maken ☐ JA ☐ NEE	Op je blote voeten wandelen in de natuur ☐ JA ☐ NEE	Je haar versieren met bladeren, bloemen of takjes ☐ JA ☐ NEE	's Nachts in het bos wandelen ☐ JA ☐ NEE	Op een kampvuur koken ☐ JA ☐ NEE
Een schuilplaats bouwen om wilde dieren te observeren ☐ JA ☐ NEE	Een vlot bouwen ☐ JA ☐ NEE	In de modder glijden ☐ JA ☐ NEE	Een bloemenketting maken ☐ JA ☐ NEE	Op een boomstam balanceren ☐ JA ☐ NEE	Brandnetelsoep maken ☐ JA ☐ NEE
De sterrenbeelden observeren ☐ JA ☐ NEE	Een vogelhuisje (of voederhuisje) bouwen ☐ JA ☐ NEE	Overnachten in het bos ☐ JA ☐ NEE	Een kunstwerk maken in de natuur ☐ JA ☐ NEE	Een dam bouwen ☐ JA ☐ NEE	Picknicken in het park of het bos ☐ JA ☐ NEE

BIJLAGE 2

Wij zijn de Aarde

BIJLAGE 3

Verhaal met meerdere eindes

[Download de pdf hier](#) of via de QR code.

Print de pdf af aan de hand van volgende instructies.
Vouw de geprinte pagina's tot een boekje.

Afdrukken

Printer: RICOH IM C3000 [58387984C1AF] Geavanceerd [Help](#) ?

Kopieën: 1 ☐ Afdrukken in grijschaal (zwart-wit)

Af te drukken pagina's

☒ Alle ☐ Huidige ☐ Pagina's 1 - 24

► Meer opties

Pagina vergroten/verkleinen & verwerken ?

Grootte
Poster
Meerdere
Boek

Subset van boek: Beide zijden

Bladen van 1 tot 6

Binding: Links

Afdrukstand:

☒ Staand ☐ Liggend

☐ Automatisch pagina's roteren binnen elk vel

Opmerkingen & Formulieren

Document en markeringen
Opmerkingen samenvatten

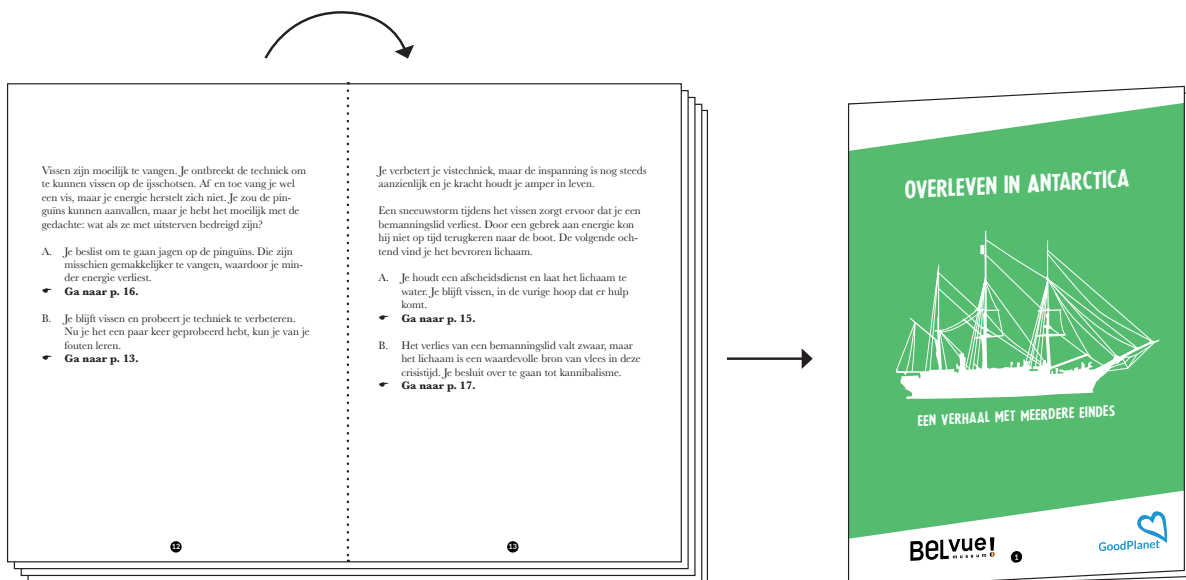
Pagina-instelling... Printer...

297,04 x 209,9 mm

Pagina 1 van 12 (1)

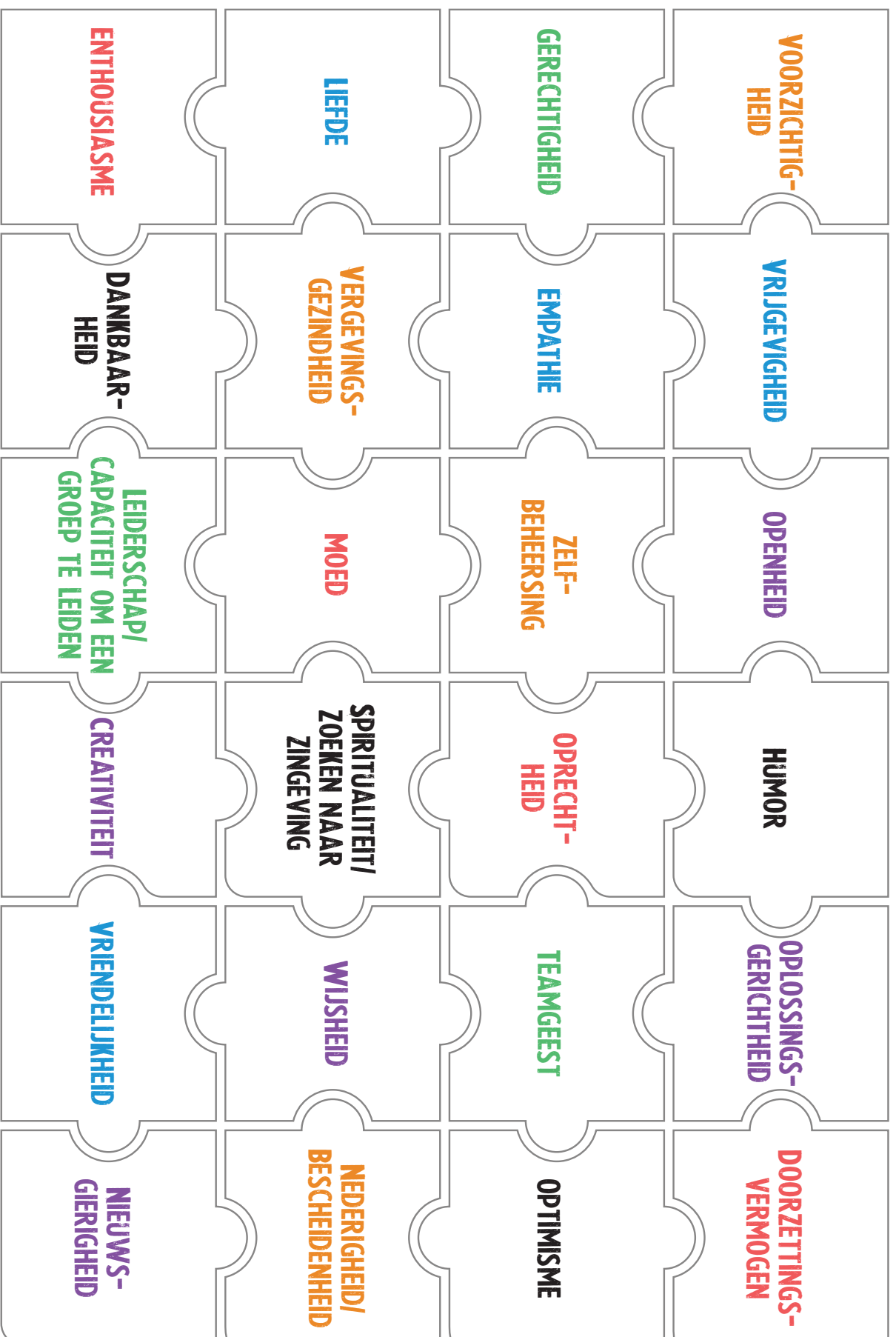
< >

Annuleren Afdrukken

BIJLAGE 4

De 'sterke punten'-puzzel

De sterke punten hier hebben verschillende functies (die gezien kunnen worden als categorieën of families). Sterke punten in het **PAARS** hebben betrekking op het verkrijgen en gebruiken van informatie; sterke punten in het **ROOD** stellen ons in staat doelen te bereiken ondanks moeilijkheden; sterke punten in het **BLAUW** hebben betrekking op de zorg voor anderen; sterke punten in het **GROEN** stellen ons in staat te functioneren terwijl we voor individuen zorgen; sterke punten in het **ORANJE** beschermen ons tegen overdaad; sterke punten in het **ZWART** stellen ons in staat betekenis te geven aan het leven door ons verbonden te voelen met iets groters.